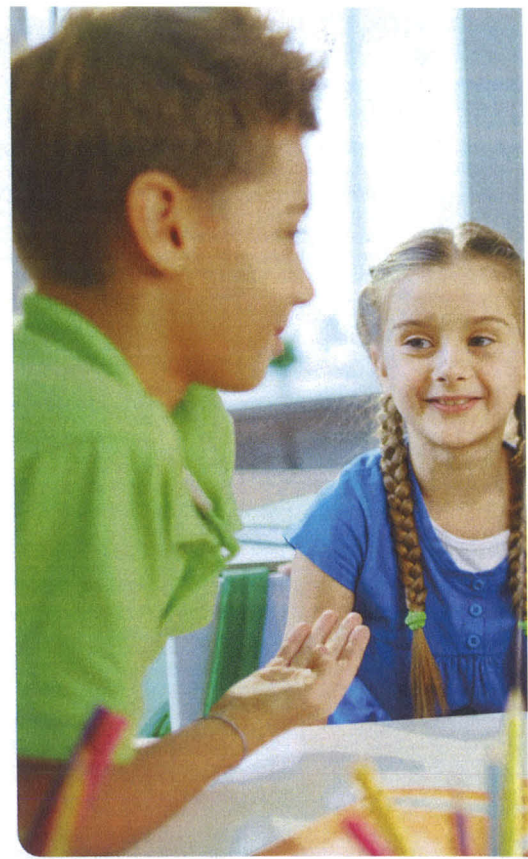


Formatief evalueren in het po

Ook in het basisonderwijs kan formatief evalueren heel goed worden ingezet. Een nieuw leernetwerk brengt belangstellende basisscholen bij elkaar. 'Ik heb nog nooit met zo veel plezier voor de klas gestaan.'

Vernieuwingen in het onderwijs: vaak worden ze van bovenaf geïntroduceerd, maar soms beginnen ze gewoon zomaar ergens in een klas op een basisschool. Bijvoorbeeld op De Driemaster in Nijmegen, waar Richard Looten gegrepen raakte door *Cijfers geven werkt niet*, de bestseller van Dylan Wiliam over formatief evalueren (zie kader). 'Dat was echt een eyeopener, die ervoor gezorgd heeft dat ik anders ben gaan lesgeven. Door dit boek merkte ik opeens hoezeer al die cijfers kinderen in de weg zaten. "Zie je wel, ik kan het niet," denken ze na de zoveelste onvoldoende.' Looten bleef regelmatig toetsen, maar gaf daarbij veel minder vaak cijfers en juist meer feedback. 'Dat was zo'n bevrijdende ervaring, voor mij en voor de leerlingen. Kinderen gaan zich veel actiever opstellen als ze doorkrijgen dat een toets geen afreken- maar een leermoment is, waar ze inzicht krijgen in wat ze wel en nog niet kunnen.



Ze nemen nu meer verantwoordelijkheid voor hun eigen leren en stappen veel vaker zelf op me af als ze iets nog niet begrijpen. Dat is prachtig om te zien.'

Looten deelde zijn enthousiasme eerst met een enkele collega en later, aangespoord door zijn directeur, op vergaderingen met het hele team. 'Vorig jaar hebben we besloten met de hele school deze kant op te gaan.' Met subsidie van het Lerarenontwikkelingsfonds (LOF) is Looten nu een dag per week vrijgeroosterd en kan hij andere leerkrachten ondersteunen om formatief evalueren in de praktijk te brengen.

Leerdoelen



Formatief evalueren heeft als primair doel leerlingen inzicht te geven in hun eigen leerproces en onderwijs op maat te geven. Om dit succesvol toe te passen, is het belangrijk dat zowel de leraar als de leerling een aantal zaken helder voor ogen hebben: naar welk doel werkt de leerling toe? Waar staat hij nu? En wat heeft hij nodig om dat doel te bereiken?

Er zijn verschillende werkvormen om dat zichtbaar te maken, zoals startopdrachten, *exit cards* of een doelenbord. 'Bij formatief evalueren krijgen leerlingen veel eigen verantwoordelijkheid,' zegt Anneke Noteboom van SLO. 'Met hulpmiddelen als een doelenbord kunnen ze zelf zien hoe ver ze zijn in hun leren en hebben ze de ruimte om aan te geven waar hun leerbehoeftes liggen. Dat werkt heel motiverend.'

Meer informatie: formatiefevalueren.slo.nl.

Veilig klimaat in eigen groep

Een mooi voorbeeld van hoe de onderwijscultuur van een school van onderop veranderd kan worden, zegt Anneke Noteboom over De Driemaster. Noteboom is projectleider bij SLO, nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling, dat al langer probeert de voordelen van formatief evalueren onder de aandacht te brengen. Dat lukt tot nog toe vooral op middelbare scholen. Is het voor vo-docenten, die alle ins en outs van hun eigen vak kennen, makkelijker om andere werkvormen te introduceren dan voor de basisschoolleerkracht? Looten denkt van niet: 'Bij formatief evalueren is het heel belangrijk dat kinderen de ruimte voelen om zelf aan te geven dat ze iets nog niet beheersen. Dat klimaat van veiligheid bereik je misschien wel eerder als je, zoals op de basisschool, elke dag je eigen groep hebt.'

Ook Noteboom ziet geen inhoudelijke redenen waarom formatief evalueren in het basisonderwijs niet zou kunnen aanslaan. 'We zijn net begonnen met een leernetwerk waarin we zeven basisscholen aan elkaar koppelen die allemaal experimente-



Leerlingen worden gestimuleerd bij elkaar te rade te gaan als ze een onderwerp niet snappen.

ren met formatief evalueren.' Wel wijst ze op het belang van adequate ondersteuning. 'Richard wordt gesteund door zijn directie en kan, dankzij die LOF-subsidie, echt tijd vrijmaken om collega's op weg te helpen. Beide factoren zijn cruciaal als je van formatief evalueren een succes wilt maken.'

Kleine stapjes

Beginnen met formatief evalueren betekent niet dat alles opeens anders moet, benadrukt Looten. 'Denk groot, begin klein: dat is mijn motto. De ene leraar introduceert het in zijn taalonderwijs, de ander bij rekenen. Er is geen vast stramien.' Looten werkt bijvoorbeeld graag met *exit cards*, waarop leerlingen na een les kunnen aangeven wat ze hebben geleerd en wat ze nog moeilijk vinden. 'Het zit 'm ook in de manier van feedback geven,' vult Noteboom aan. "Goed gedaan!" klinkt sympathiek, maar probeer het concreet te maken. Wat doet een leerling precies goed?' Allemaal kleine stapjes die leerlingen helpen meer zicht te krijgen op waar ze staan. Soms letterlijk 'meer zicht', zoals bij de kleurrijke poster die bij Looten in de klas hangt. Daarop hebben leerlingen zelf met kleurcodes aangegeven in hoeverre ze een bepaald onderwerp, bijvoorbeeld cijferend aftrekken, onder de knie hebben. Bij groen begrijpen ze de stof goed, bij blauw zelfs zo goed dat ze het anderen kunnen uitleggen, bij geel hebben ze nog uitleg nodig en bij rood moeten ze het nog leren begrijpen. Leerlingen zien op die manier waar ze zelf staan en worden gestimuleerd ook bij elkaar te rade te gaan als ze een bepaald onderwerp niet snappen. Noteboom: 'Elke leerling wordt ook een beetje leraar.'

Doordachte feedback

Met de scholen van het leernetwerk, die vier keer per jaar bij elkaar gaan komen, hoopt Noteboom de

uitwisseling van ervaringen met formatief evalueren op gang te brengen. 'Laten zien dat iets werkt, dat is de beste manier om leraren te overtuigen.' Wat dat betreft hebben Noteboom en Looten alle vertrouwen in de toekomst van formatief evalueren. Er ligt, zegt Noteboom, hard onderzoek van bijvoorbeeld Hattie waaruit blijkt dat goed doordachte feedback een significante impact op de leerprestaties heeft. En Looten ziet dagelijks de voordelen van de meer actieve houding die leerlingen aannemen sinds hij met formatief evalueren is begonnen. 'Ik heb nog nooit met zo veel plezier voor de klas gestaan. Je moet dit leerlingen gewoon gunnen.' ■

'Elke leerling wordt ook een beetje leraar'



Lees meer over LOF op didactiefonline.nl.

ADVERTENTIE

Laat jij leerlingen hun eigen werk beoordelen?



Uit onderzoek blijkt formatieve evaluatie het meest effectief te zijn. Laat leerlingen hun eigen werk beoordelen.

Auteur Dylan Wiliam is overtuigd dat het anders moet. Cijfers geven werkt niet. Je kunt beter alleen geschreven feedback geven op een toets. Dan kijken leerlingen naar wat ze de volgende keer beter kunnen doen.

Bestel nu
€14,95

"De adviezen van Wiliam opvolgen was een revolutie in mijn klaslokaal!"

Auteur Renée Kneijber over 'Cijfers geven werkt niet.'

tenbrinkuitgevers.nl

tenbrink uitgevers
1988-2018

Vakliteratuur voor professionals in het onderwijs